

Posudek oponentky diplomové práce

Jméno diplomantky: Aneta Stehnová

Téma a rozsah práce: Dopad kvalifikační směrnice na právní postavení uprchlíků v EU

Datum odevzdání: duben 2011

Aktuálnost (novost) tématu

Téma, které si zvolila diplomantka, je aktuální, a to i přesto, že se v českém akademickém prostředí otázce uprchlictví věnuje v posledních letech mnohem více prostoru než kdy předtím. Uvedené téma totiž zatím nebylo v pojetí, ve kterém k němu přistupuje autorka, zpracováno; v české literatuře byly doposud řešeny především dílčí aspekty dopadu tzv. kvalifikační směrnice na právo ČR a evropská rovina byla poněkud opomíjena.

Tématu se z různých úhlů pohledu věnují také některé články v zahraničních odborných časopisech (International Journal of Refugee Law).

Náročnost tématu

Diplomantka se zaměřuje na analýzu dopadu poměrně nového evropského právního dokumentu na právní postavení osoby, která je již 60 let smluvně definována mezinárodním právem, na uprchlíka. Rovina její práce je tedy sice primárně evropská, ale nemůže opominout ani mezinárodněprávní. K danému tématu tak existuje značné množství literatury, což klade nemalé nároky na jeho zpracování a na udržení základní linie práce. Téma je náročné i z hlediska práce s judikaturou.

Mezi nutné vstupní znalosti patří hluboká znalost evropského, ale též mezinárodního práva.

Metodologicky diplomantka v práci využívá především popis a analýzu, byť se k metodologii ve své práci nevyjadřuje.

Kritéria hodnocení práce

Formální stránka:

Práce má všechny formální náležitosti diplomové práce. Práce je čtivá, dobrá je i jazyková úroveň elaborátu, byť s občasnými pravopisnými chybami. Členění práce je logické, jednotlivé kapitoly na sebe věcně navazují.

Autorka samostatně pracovala s primárními i sekundárními prameny. Otázkou je, jak přistoupila k výběru relevantní literatury. Opominula totiž zahraniční, zejména evropskou, literaturu, kdy kupříkladu články z relevantních časopisů jsou snadno přístupné skrze databázi na PF UK, a jejich nepoužití kvalitu práce snižuje. Zároveň ale diplomantka velmi zdařile pracovala se značným množstvím dokumentů, a též zmapovala a využila českou literaturu. I práce s judikáty je uspokojující. Mezi prameny autorka neřídka využívá i stanoviska UNHCR – a zde je ovšem namístě otázka, jakou váhu má tento zdroj v porovnání s výkladem, který činí státy.

Poznámkový aparát hodnotím jako kvalifikovaný.

Diplomantka si v úvodu nevytyčila cíl práce, proto není možné zhodnotit, zda jej dosáhla.

Obsahová stránka

K práci mám řadu dílčích poznámek, z nichž některé uvádím níže.

Nejprve chci krátce polemizovat s úvodem práce. Autorka uvádí, že „v souvislosti s vyšším počtem uprchlíků mají členské státy tendence zamezit příchodu těchto osob na jejich území“. To je poměrně kategorické tvrzení, a je otázkou, zda vůbec toto mohou členské státy skutečně udělat. Autorka se dále opírá o statistiky (to činí i na s. 10, kde ale není možné vyvozovat z nich to, co zde diplomantka uvádí). Bylo by vhodné si nejprve ujasnit, zda statistiky používají shodné pojmy jako autorčina práce. Koho je možné považovat za žadatele o azyl? Koho autorka považuje za žadatele o azyl? A co vlastně považuje za právní úpravu „**azylu**“ (s. 2, o azylu též např. s. 14, 19)? To je otázka, která se nutně vrací po celou dobu čtení práce. Existuje podle diplomantky status, který by garantovala Úmluva o právním postavení uprchlíků? Co vlastně znamená podle diplomantky z hlediska závazků států udílení azylu? Je garantováno Úmluvou o právním postavení uprchlíků, anebo evropským právem?

Dále k textu práce:

Diplomantka v práci (s. 3) také hovoří o tom, že se „vnitrostátní úprava stala v oblasti azylového práva východiskem zejména pro právní úpravu podpůrné ochrany“. Jakou roli zde mají jiné závazky států, kupříkladu čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně práv a základních svobod? S otázkou doplňkové ochrany souvisí i autorkou na s. 34 zmíněné nezpracování zkoumání principu nenavracení: není tato otázka zkoumána u zvažování udílení doplňkové ochrany? Uvažovala diplomantka o otázce významu čl. 18 v Listině základních práv a svobod EU?

Diplomantka se v práci na některých místech nezdrží hodnotových soudů, což může působit jednostranně. Tak na s. 8 hovoří o tendenci států k uplatňování restriktivní politiky. To je jedna z častých výtek vůči státům ze strany nevládních organizací, příp. i UNHCR. V čem ale restriktivní politika spočívá? A je mezinárodním či evropským právem zakázána?

Též je třeba mít na paměti, že (s. 9) tzv. procedurální směrnice byla přijata později, než směrnice kvalifikační, tedy budování první fáze CEAS bylo zakončeno později.

Na s. 17 autorka hovoří o pojetí pronásledování v kvalifikační směrnici a odkazuje na ustanovení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Nezapomíná zde na univerzální úroveň?

Přes tyto drobné body hodnotím práci jako skutečně zajímavou, autorka provádí analýzu dokumentů dostatečně.

Závěr

Autorka prokazuje velmi dobrou znalost dokumentů i zpracované literatury. Předložená práce je po obsahové stránce zajímavá, kvalitní, napsána odborným jazykem, vybavena poznámkovým aparátem a seznamem literatury. Práci považuji za původní, dobře zpracovanou a doporučuji ji k obhajobě; předběžně – s výhradou průběhu obhajoby – ji hodnotím jako velmi dobrou.

Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Při ústní obhajobě by se mohla diplomantka zaměřit na otázky, které byly položeny v textu (k odpovědi jsou určeny ty, které jsou podtrženy), a dále na otázku následující:

1. Autorka v práci zmiňuje vymezení pojmu sociální skupina. Ráda bych, aby dané vymezení v kvalifikační směrnici znovu prezentovala a u obhajoby se zaměřila na to, zda tedy daná směrnice uvádí možné příklady konkrétních sociálních skupin, a jaké. Jak je nyní viděna sociální skupina (společenská vrstva) v současném mezinárodním právu? Odpovídá směrnicí navržený výklad univerzálnímu výkladu daného pojmu v definici uprchlíka v Úmluvě o právním postavení uprchlíků (1951)?

V Praze dne 16. 5. 2011

Mgr. Věra Honusková
Oponentka diplomové práce